

Література:

1. Ортега-і-Гасет Х. Місія університету. Режим доступу: <https://www.management.com.ua/vision/vis009.html>
2. Delanty G. Challenging Knowledge: The University in the Knowledge Society. Buckingham: Open University Press. 2001. P. 151.
3. Nussbaum M. C. Not for Profit: Why Democracy Needs the Humanities. Princeton: Princeton University Press. 2010. P. 96.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-546-7-28>

НОРМУВАННЯ НАУКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ PHD: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Лігоненко Л. О.

*доктор економічних наук,
професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

Актуальність нормування наукового навантаження здобувачів ступеня PhD обумовлена необхідністю забезпечення якісної організації навчально-наукового процесу та ефективного поєднання навчальної і наукової діяльності, інтеграції української аспірантури у міжнародний науковий простір.

Відповідно до чинних нормативних вимог [1], термін навчання аспірантів становить 4 роки, під час яких здобувачі мають набрати 240 кредитів ЄКТС, що включають як навчальну, так і наукову складові з чітко визначеним змістом і тривалістю. Це дозволяє системно розвивати професійні знання та наукові компетенції, необхідні для успішного виконання дисертаційних досліджень.

Нормативна база регламентує мінімальні вимоги до наукової роботи, включно з обсягом досліджень, публікацій та участю у наукових заходах, Проте не дає інформацію щодо трудомісткості кожної складової роботи, тобто обсягу часу, необхідного для їх здійснення. Це обумовлює актуальність розробки норм наукового навантаження здобувачів ступеня PhD.

Для досягнення поставленої мети був проведений аналіз закордонного досвіду, а також вивчалилися наявні напрацювання українських університетів

Закордонний досвід застосування Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) у вимірюванні наукової складової PhD програм відображає конкретне визначення обсягів навчальних і дослідницьких активностей у кредитному еквіваленті. Університет Архуза (University of Aarhus, Данія) оцінює PhD курси й дослідницьку діяльність за системою, де 1 кредит відповідає 28 годинам роботи, а загальне навантаження складає 180 кредитів за тривалість 3 роки [2]. Копенгагенський університет (University of Copenhagen) розмежовує навчальну та дослідницьку частини з чітким підрахунком кредитів, включно з супровідними активностями до 10 кредитів [3]. Університет Саутденського Данії (University of Southern Denmark) надає приклади розрахунку кредитів для різноманітних форм активності, таких як літні школи та стажування, з опцією отримання додаткових кредитів за позакурсову діяльність [4]. Італійський Університет Модена і Реджо-Емілія (Università degli Studi di Modena e Reggio Emilia) формує PhD програму зі 180 кредитів, з яких 50 – навчальні курси, а 130 – наукова діяльність і підготовка дисертації [5]. Eurydice у розділі, присвяченому Туреччині, висвітлює специфіку третього циклу вищої освіти, зокрема програми PhD, які передбачають навчальну і наукову складові з загальним обсягом кредитів у межах 120-240 ЄКТС [6].

Українські університети, зокрема Львівський національний університет імені Івана Франка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, мають власні нормативи і рекомендації, які пристосовані до національних освітніх і наукових реалій. Напрацювання цих закладів ґрунтуються на детальному визначенні кількості навчальних кредитів (зазвичай 240 ЄКТС за 4 роки), обов'язкових публікацій, участі в конференціях і семінарах, а також плануванні науково-дослідної роботи з врахуванням специфіки різних галузей знань. Такий підхід забезпечує належний рівень підготовки конкурентоспроможних науковців і сприяє інтеграції української аспірантури у міжнародний академічний простір.

Нормування наукового навантаження здобувачів PhD має охоплювати такі види робіт:

- Вибір теми дослідження, обґрунтування актуальності, аналіз літератури та результатів попередніх досліджень.
- Планування і постановка цілей, завдань, методів дослідження.
- Робота з науковою та навчальною літературою, підготовка рефератів, аналітичних оглядів.
- Проведення науково-дослідницьких експериментів, теоретичних розробок, збирання й опрацювання даних.
- Написання та публікація наукових статей, звітів, розділів дисертацій.
- Участь у наукових конференціях, семінарах, апробація результатів.

– Підготовка і захист дисертаційного дослідження (в розрізі окремих складових та видів робіт, які мають бути здійсненні відповідно до чинної процедури).

– Консультації з керівником, участь у тренінгах та освітніх заходах.

– Підготовка звітів і документації щодо наукової роботи та виконання інд. навчального плану.

Перелік видів можна адаптувати в індивідуальному плані аспіранта з урахуванням специфіки напряму дослідження і вимог програми.

В табл.1 ми систематизували норми часу в годинах для різних видів роботи здобувача PhD, які знайдені нами в нормативних документів вітчизняних та іноземних університетів.

Таблиця 1

**Орієнтовні норми наукового навантаження здобувачів PhD
(систематизація наявного досвіду нормування)**

Вид роботи	Норма часу (година)	Опис
Вивчення літератури, аналіз джерел	250	Пошук, читання та систематизація наукових матеріалів, формування бібліографії
Розробка теми, планування досліджень	150	Обґрунтування теми, формулювання цілей і завдань, розробка методів дослідження
Проведення експериментів, збирання даних	400	Практична науково-дослідна робота
Обробка даних, статистичний аналіз	200	Аналіз результатів, обробка експериментальних даних
Написання статей, монографій, наукових доповідей	300	Підготовка наукових публікацій, тез, звітів
Участь у наукових конференціях	100	Підготовка та участь у конференціях, презентації результатів
Консультації з керівником	100	Регулярні зустрічі та обговорення наукової роботи
Підготовка звітів та документації	100	Звіти про виконання наукової роботи, оформлення документації
Самостійне навчання та підвищення кваліфікації	100	Вивчення додаткових матеріалів, тренінги, курси
<i>Джерело: систематизовано автором на основі [2-9]</i>		

Сукупний обсяг наукової роботи за цими нормами приблизно відповідає 180 кредитам ECTS .

В багатьох опрацьованих документах зазначається, що норми можуть бути адаптовані залежно від спеціалізації аспірантів і вимог освітньо-наукової програми.

Для практичного впровадження в КНЕУ розроблено більш деталізований проект норм наукового навантаження. Він передбачає визначення деталізованого переліку завдань наукової роботи в розрізі кожного року навчання з врахуванням обсягу навчальної складової протягом 1-2 року навчання. Враховує прийняті вимоги до змісту та структури наукового дослідження на здобуття ступеню доктора філософії за спеціальністю С1.Економіка та міжнародні економічні відносини.

Проект знаходиться на публічному обговоренні для збору відгуків та побажань від усіх стейкхолдерів. За результатами публічного обговорення та доопрацювання планується прийняття розроблених норм як орієнтовних. Сфера їх використання – планування навантаження здобувачів, підготовка та прийом звітів щодо його виконання, зокрема прийняття рішень щодо визначення відставання в процесі виконання наукового дослідження, атестації здобувачів та переведення на наступний рік навчання тощо.

Планування навчального часу здобувачів з урахуванням навчальної та наукової складових забезпечить баланс між теоретичною підготовкою і практичною науковою роботою. Це підвищить ефективність здобуття ступеня PhD та буде сприяти формуванню конкурентоспроможних науковців, здатних здійснювати інноваційні дослідження на міжнародному рівні, підвищить прозорість та об'єктивність оцінювання перебігу підготовки дисертаційного дослідження.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 р. «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2023 р.). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502-2023-п#n15>
2. University of Aarhus. PhD courses and activities. URL: <https://phd.arts.au.dk/phd-courses/courses> (дата звернення: 18.10.2025).
3. University of Copenhagen. PhD courses and ECTS guidelines. URL: <https://healthsciences.ku.dk/phd/phd-courses/ects/>
4. University of Southern Denmark. Calculation of ECTS examples. URL: https://www.sdu.dk/-/media/files/forskning/phd/phd_hum/praktiskeinformationer/calculation+of+ects+-+examples.pdf
5. Università degli Studi di Modena e Reggio Emilia. Teaching offer. URL: <https://www.cds.unimore.it/teaching/>.

6. Eurydice. Third cycle (PhD) programmes in Europe. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/turkiye/third-cycle-phd-programmes>.

7. Про норми часу навчального навантаження в університетах України : офіц. документ, лип. 2024. URL: https://uu.edu.ua/upload/universitet/normativni_documenti/Osnovni_oficiyni_doc_UU/Upravlinnya_personalom/N89_Pro_normi_chasu_NPP_UU_2024-2025.pdf

8. Положення про норми часу для планування і обліку навчальної діяльності : офіц. документ, 2020. URL: <https://khai.edu.ua/university/normativna-baza/polozheniya1/polozhennya-pro-normi-chasu/>

9. Норми часу розрахунку педагогічного навантаження : офіц. документ, 2022. URL: https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_ped_navantagennia_2022.pdf.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-546-7-29>

ФОРТЕПІАННІ ТВОРИ Б. ФІЛЬЦ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Москвічова Ю. О.

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Сучасний викладач музичного мистецтва повинен володіти широким спектром фахових компетентностей, серед яких важливим є інструментальна підготовка. Перед вищою школою постає завдання підготувати музиканта, здатного як до професійної творчої самореалізації, так і до саморозвитку, креативності, готовності до викликів сьогодення, а також спроможного залучити молоде покоління до глибокого пізнання музичного мистецтва. В структурі фахових дисциплін мистецьких (музичних) факультетів ВНЗ України інструментально-виконавській підготовці здобувачів відводиться важливе місце, і для оптимізації навчального процесу й вдосконалення виконавської підготовки піаністів, важливо залучати для опрацювання твори українських композиторів мініатюрного жанру. Творчість сучасної української композиторки, представниці галицької школи Б. Фільц привертає увагу майстерним поєднанням українського мелосу із найновішими засобами музичної виразності, її музика насичена фольклорними мотивами і в той же час опрацьованими засобами, притаманними для неоромантизму та імпресіонізму. Уже ранні